

Preek gehouden op Paaszondag 31 maart 2024
in de Westerkerk Amsterdam
Marcus 16:1-18
door ds. Herman Koetsveld

Het is Goede Vrijdag als ik begonnen ben aan deze preek met de versie van Marcus van het opstandingsverhaal als basis. Ik begon op te schrijven waarom ik Marcus zo'n fascinerende verteller vind omdat hij het aandurft niet met een variant op 'Daar juicht een toon' of zoiets zijn evangelie te eindigen, maar met tot sprakeloosheid brengende angst van drie vrouwen.

Maar mijn schrijverij vlot niet zo. Als ik m'n middagwandelingetje in een aarzelende voorjaarszon maak weet ik ineens hoe dat komt, dat niet vloten. Er hangt een te donkere wolk voor het licht van de Paasmorgen. Want wat kan ik zeggen over Pasen, over de overwinning op de dood als de dienst aan de dood inmiddels verbijsterende proporties aangenomen heeft? En die dienst heeft een bandbreedte van de gruwelen van de oorlogen van Rusland tegen Oekraïne, van Israël tegen de Palestijnen na de ontstellende terreur van Hamas van 7 oktober, en van wat er momenteel in Soedan, Congo en Haïti en nog zoveel andere plekken gebeurt aan niet te bevatten onmenselijkheid.

En tegelijkertijd op deze Goede Vrijdag lees ik ook zo maar een paar 'kleine' berichtjes van verboden landbouwgif in het Zwanenwater in een natuurgebied in Callantsoog en wat woorden over de vaststelling dat er nog nooit zo weinig vlinders zijn in ons land zijn waargenomen. En ook deze berichtjes die staan voor waslijsten met varianten hebben met die donkere wolk van doen. De meeste mensen deugen, luidde de bestseller van Rutger Bregman, maar tallozen blijken bereid om in de naam van de macht van het eerst-eigen-volk-nationalisme al dan niet in samenhang met de macht van de markteconomie dienaren van de dood te worden. En wie gaat vrijuit?

De context van het Paasfeest 2024 is die van een grootse dreiging voor het menselijk samenleven, voor heel de kwetsbare schepping. Voor het leven zelf. En ja, wat roept dat een angst, onzekerheid, en ontzetting op. En laat het evangelie van Marcus nu net met die diepe ontregelende emoties eindigen.

Het is overigens niet gebruikelijk om op Paasmorgen het slot van het evangelie van Marcus te lezen. Anders dan de andere evangelisten vertelt Marcus niets over een verschijning van Jezus aan de kring van vrouwen en mannen die met hem meegereisd waren naar Jeruzalem. Zijn evangelie eindigt met – en dat is minstens verbazingwekkend, met de sprakeloosheid en angst van drie vrouwen bij het graf van Jezus.

Geen verschijning van de opgestane Heer. Geen omkering in Maria van Magdala en herkenning van de opgewekte die zij eerder voor de tuinman hield, maar die zij pas herkend als hij haar naam noemt. Geen leerlingen die naar het graf stormen nadat zij het onwaarschijnlijke relaas hoorden van een verschijning in de vroege morgen. Niets van dat alles.

Nu kunnen opletende Bijbellezers onder ons denken: wat krijgen we nou, ook in Marcus wordt toch verteld van verschijningen van de opgestane Heer? Dat klopt wel, maar die laatste 10 verzen zijn een samenvatting van verschijningsverhalen van Matteüs en Lukas. En die samenvatting is door latere kopieerders aan het evangelie van Marcus toegevoegd. Die overschrijvers vonden het wat al te bar om het evangelie te eindigen met angst. Maar alle Bijbelgeleerden zijn het over eens: het oorspronkelijke evangelie naar Marcus eindigt bij hoofdstuk 16 vers 8. Bij die bange sprakeloosheid van die drie vrouwen dus. En de Nieuwe Bijbelvertaling zet die afsluitende samenvatting dan ook tussen vierkante haken.

Waarom zo? Hoe haalt Marcus als eerste verteller van het verhaal van Jezus het in zijn hoofd om ons als lezers achter te laten met talloze vragen? Was Jezus nu wel of niet opgewekt? Krijgen zijn leerlingen hem nu wel of niet te zien? Zijn die vrouwen later nou wel of niet op pad gegaan met die opdracht om de leerlingen over die boodschap van de opwekking van Jezus te informeren?

Wat zijn de 'feiten' van die morgen nu eigenlijk? Op deze manier, Marcus' manier, is er toch niks zinnigs van te zeggen? En het gaat toch om de kern van ons christelijk geloof? Waarom zo'n slot dat een waslijst vragen oproept en ons nauwelijks of eigenlijk helemaal geen enkel antwoord geeft? En dat op paasmorgen!

Alleen al om deze keuze vind ik Marcus het spannendste evangelie. Hij laat zoveel open. Voor wat? Voor jouw en mijn verbeelding! Wat is

Marcus' bedoeling? Nou precies dat dus: dat wij, zijn lezers, ons allereerst herkennen in die angst van die drie vrouwen.

Want wat is dit voor een werkelijkheid als een volkomen onschuldige de meest vreselijke dingen meemaakt? Gemarteld, gekruisigd, gedood om niks. Wat is dit voor bestaan als je denkt een bevrijdingsfeest in de stad te gaan vieren, maar binnen de kortste keren aan een graf komt te staan? Al je zekerheden onderuit gehaald, zelfs de zekerheid nog een beetje fatsoenlijk, een beetje menselijk te mogen rouwen. Die bange gedachte - in wat voor wereld leven we eigenlijk? En wat komt het angstwekkend dichtbij.

Anders dan zijn collega-evangelisten vertelt Marcus niets over een innerlijke doorbraak bij de vrouwen. De opdracht om de leerlingen te vertellen dat zij de opgewekte Jezus in Galilea zullen ontmoeten blijft steken in hun sprakeloosheid: zij zeiden niemand iets. En ook dit is precies wat Marcus wil: dat wij ons dus afvragen, komt dit nog wel goed? Gaat dat verhaal nu nog wel verder? Komt er nog een ontmoeting met de Levende? Is er nog perspectief? Omdat die vrouwen niks kunnen zeggen komt het bij jou als lezer te liggen: wat ga jij zeggen? Wat ga jij antwoorden? Welke beweging ga jij maken? Ga jij opstaan om op weg te gaan? Ga je de Levende zoeken, of blijf je hangen in een angstwekkende doodse leegte? Dat is dus de vraag, aldus Marcus. De vraag van deze Pasen.

Jezus had het volgens Marcus vlak voor zijn arrestatie nog gezegd: 'Nadat ik ben opgewekt zal Ik jullie voorgaan naar Galilea', maar die opmerking was door niemand verstaan' De mysterieuze boodschapper in het lege graf herhaalt nu precies dezelfde woorden. Maar wel voorafgegaan door die woorden die we zo vaak van godswege in de Bijbel opgetekend staan: 'Wees niet bang'. Wees niet bang en wordt doorvertellers, dragers van de boodschap voor de leerlingen, voor Petrus, voor iedereen die het horen wil dat Jezus ons voorgaat naar Galilea, dáár moet je zijn. En hij zegt erbij: daar zullen jullie Jezus zien, zoals hij jullie gezegd heeft.

Oftewel, sta op en kom in beweging en ga naar die plek waar Jezus vertelt van zijn vertrouwen dat het Koninkrijk van God komende is. Die plek waar mensen genezen worden van hun demonen en angsten. Die plek waar hij het brood deelt en er ruimschoots voldoende blijkt voor iedereen. Begrijp je: dáár en alleen daar ontmoeten wij de Levende.

Marcus scheidt alle ruimte voor zijn appél aan jou en mij op om die beweging te maken. Naar de kern, het hart van ons mens-zijn: de liefde die altijd en overal handen en voeten krijgt. Daarin wordt Christus opgewekt. Wat er toen die paasmorgen precies gebeurd is: Marcus slaat het vrijwel compleet over. Met maar dat ene doel voor ogen: ons te doen opstaan uit al onze angst en al onze sprakeloosheid. En ons uit te nodigen op weg te gaan, een beweging vol verlangen, hoop en vertrouwen, de levende Heer te zullen ontmoeten. Onvoltooid tegenwoordige tijd en met het oog op morgen.

Het gaat vandaag niet om wat achter ons ligt. Pasen gaat niet over vroeger. Het geloof en de kerk is geen museum onherhaalbare eigenaardigheden en hocus pocus. Het gaat om een vernieuwd en hernieuwd leven in het hier en nu voor ons allemaal en in het bijzonder voor de kinderen en jongeren en hun toekomst. Voor de hoop dat het verlangen naar vrede en veiligheid voor elk mens de macht van de dood van haat en geweld zal overwinnen. Het gaat erom dat jij en ik ook in de keuzes die wij maken, in onze levensstijl, ons gedrag, ons consumeren die beweging maken van het delen met wie tekort komt, voor de zorg voor wie niet veilig is, voor een geest van begrip en vertrouwen tegen de maatschappelijke ontwikkeling van steeds scherpere polarisatie, van racisme, anti-semitisme en anti-islamisme.

Marcus roept het ons toe over de eeuwen heen: ja, ik begrijp jouw angst en ontzetting. Ja, ik begrijp jouw twijfel en ongeloof over alles wat jou overkomt, wat je hoort, wat je ziet. Maar laat het daar niet bij. Ga op zoek naar waar de levende Heer ook jou ontmoeten wilt, waar het visioen van het Koninkrijk van God - dat van licht en liefde, van vrede en verbondenheid tussen alle volken en mensen leidend is - bron is van denken en doen springlevend is.

Pasen 2024. De dienst aan de dood krijgt niet en nooit het laatste woord. Want, zo zullen we straks met elkaar zingen:
Die toekomst is al gaande,
voert ondanks tegenstand,
ons uit het doods bestaande,
naar nieuw, bewoonbaar land.

Woorden voor jou, voor ons als geloofsgemeenschap, voor heel deze wereld. Ook vandaag staat Christus op uit alle angst, uit alle sprakeloosheid, uit alle dood.

Een hand zal ons wenken
een stem zal ons roepen:
Ik open hemel en aarde en afgrond.
En wij zullen horen en wij zullen opstaan
en lachen en juichen en leven.

Godzijdank Amen